

Ego

Sanja Milić

Ego je jedno i jedinstveno čovekovo Ja koje se očituje kao telo, duša i duh. Međutim, kao ovo trojstvo, koje u stvari predstavlja jedinstvo raznih aspekata (delanja, osećanja, mišljenja) čovekovog Ja, i kao identitet ovih aspekata, ego ili čovekovo Ja se manifestuje na dva nivoa – individualnom i božanskom. Individualni nivo odslikava onu potrebu koja se izražava kao nužnost prevladavanja, ili bolje rečeno, pročišćenja i sublimisanja ega, da bi se ovo čovekovo Ja ostvarilo kao božansko, ličnosno. Tako ova dva nivoa počivaju na razlici između individue i ličnosti.

Na materijalnom nivou tela, ego je čovekovo Ja koje nastaje iz interakcije sa materijalnim svetom, iz odnosa sa okolinom. To čovekovo Ja ili ego postepeno izrasta iz tog sveta. Prvo je dobilo telo za koje misli da predstavlja njegov identitet, i u vezi sa iskustvom tela, sa svojim iskustvenim Ja, dobije zatim ime za koje isto misli da je njegov identitet, zatim posao kojim se bavi, karakter koji ima, temperament koji ga odlikuje, način komunikacije sa drugim ljudima, porodično i genetsko poreklo, religijska, nacionalna i sve kolektivne pripadnosti, sve što poseduje, u svemu se ogleda njegov identitet. Ego na nivou materijalnog tela nije svestan da će to što je izgradio u materijalnom svetu nestati kada se on povuče iz tog sveta, kada se pozornica materijalnog sveta sruši, da su to sve spoljašnje oznake njegovog identiteta. Ego kao fizički i individualni sloj čovekovog Ja je, dakle, empirijsko, neosvešćeno iskustveno Ja. Ego je ono što luta. On luta od jedne svoje spoljašnje oznake do druge, bivajući, pri tome, nesposoban da od svih tih svojih spoljašnjih oznaka napravi jedinstvenu celinu čije bi on bio središte. Ne, on je rasparčan i u zavisnosti od podsticaja okoline, najčešće negativnih, on traži utočište čas u jednoj, čas u drugoj svojoj spoljašnjoj oznaci. Svaki susret sa materijalnim svetom koji izaziva za ego nelagodu tera ga pribegne jednoj od svojih spoljašnjih oznaka, zavisno od trenutne situacije koja je izazvala tu nelagodu i zavisno od misaone ili emotivne reakcije na nju. Jer, ego zna samo da odreaguje, a ne da odgovori na situaciju, tj. zna samo da proizvede misaonu ili emotivnu reakciju, koja povratno deluje na situaciju čineći je još komplikovanijom. Ove reakcije ega se ogledaju u tome što Ja na ovom nivou ili teži dominaciji ili je povređeno. Ego ne zna kako da se distancira od svojih reakcija što izaziva njihov novi lančani niz. To je zato što se njegova svest na ovom nivou – materijalnog sveta i materijalnog tela – ne prostire dalje od onoga što on može da iskusi svojim čulima, od površine i gornjeg sloja koji vidi, čuje i dotiče. Pošto veruje da je čulno iskustvo sve, ego luta, ali, ne površno, već udubljen u sva svoja stanja, čvrsto prijanjajući uz njih. Tako je ego zavisn od uticaja okoline i situacije ga nose tamo-ovamo, od jedne spoljašnje oznake do druge, koje potencira da bi očuvao svoj identitet. U suštini, on ima toliko identiteta koliko ima i spoljašnjih oznaka, a istinski identitet on ne poseduje. Na duhovnom nivou tela ego ili čovekovo Ja se probudi i postaje svesno sopstvenog bića, a to znači da je postojanje koje u sebi sadrži petočulno iskustvo jedina stvarnost, ono samo, besmrtno biće. Ego

se raskriva kao božansko Ja, univerzalni besmrtni duh koji je večan i izvan prostora i vremena, koji nije rođen i neće umreti, koji je sveprisutan i svevidan, postojanje samo. Ovo osećanje postojanja, „Ja jesam”, je otkriće istinskog identiteta čovekovog Ja, bez njegovih emocionalnih i misaonih identifikacija sa nečim ili nekim van sebe. Metafizički dodir je prva stanica postojanja. Ko počinje da vidi iza petočulnog iskustva, on počinje da sluti iza prirode i iza vidljivog i opipljivog tela kao spoljašnjeg omotača čovekovog Ja. Taj omotač, sa njegovim petočulnim iskustvom, predstavlja samo ograničen opažaj skrivene stvarnosti. Tu skrivenu stvarnost (a stvarnost je telo) možemo da osetimo kao nevidljivo duhovno telo. Ono prožima fizičko telo, ono je unutar fizičkog tela i oko njega. Prebivati u telu, tj. u samo-posmatranju, znači osetiti to duhovno telo i tako spoznati da smo nešto drugo, a ne spoljašnji oblik. U duhovno telo, koje je nevidljivo energetsko polje koje daje život onome što opažamo kao fizičko telo, možemo uvek sve dublje da se spuštamo ili da se širimo - uzdižemo do njega i da osećamo kako ono postaje sve svetlije. To znači pronaći skriveno božanstvo, stvarnost u srcu privida. Ono što doživljavamo kao gusto fizičko ustrojstvo što ga zovemo telom, koje je podložno bolesti, starenju i smrti, nije u krajnjoj liniji ono što smo mi. Ali, u tom telu kao simbolu netrajnosti, ograničenja i smrti, krije se suštinska stvarnost čovekova, s one strane rađanja i umiranja, krije se sjaj naše suštinske i besmrtnosti, krije se duhovno telo. Materijalno telo i smrt su deo istog privida, stvoreni egoističkim obrascem svesti koji ne poseduje svesnost o Sebi – Bogu i sebe sagledava odvojeno – individualno. Ego kao božansko Ja nije uronjen u okolinu, on je svesna prisutnost, svedok, ono što posmatra sebe samo kao „Ja jesam“, postojanje samo, kao ono što za sebe može reći – Ja sam juče, Ja sam danas, Ja sam sutra. To je jedina stvarnost. Prostor, vreme, prošlost, budućnost, rođenje, smrt, sve su to snovi i čarolije ovog Ja. U ovom samo-posmatranju ništa se ne zbiva, samo večno biće otkriva svoj identitet sa samim sobom. To je osvešćivanje jedine istine o sebi samom – „Ja jesam”. Osvešćenje nije nešto što se zbiva, jer kada čovek osvesti da postoji, a ne samo da živi, ne dogodi se ništa. On samo iskusi večni mir svog Ja, njegovo smireno spokojstvo, njegovo neporemećeno i konačno blaženstvo. Spoznaja duha – duhovnog tela je spoznaja naše istinske prirode. Ali, naša istinska priroda je skrivena negde u prividu, a ne izvan njega, zato je materijalno telo tačka pristupa toj prirodi.

Ego ili čovekovo Ja kao duša, kao srce, je takođe antinomično i ima dva nivoa. Prvi nivo je telesno srce individualnog Ja koje osećaj za sebe samo crpi iz spoljnog sveta – iz društvene uloge, imetka, spoljašnjeg izgleda, uspeha i neuspeha, sistema uverenja i iz odnosa koji se zasnivaju na vezanosti. Središte je izvan njega i osećaj vlastitog Ja se temelji u spoljašnjem svetu. Osećanja telesnog srca su preko materijalnog tela okrenuta prema spolja, spoljašnjost je njihov okidač. To su emocije. Emocija doslovce znači uznemiravanje. Emocije su podvrgnute zakonu suprotnosti. One se kreću u trajno promenljivom krugu boli i zadovoljstva. Ono što danas pruža zadovoljstvo, sutra će izazvati bol zbog odsustva izvora zadovoljstva. Na ovom stupnju srca ili duše ne može se dobiti dobro bez lošeg. Ono o čemu se često govori kao o „ljubavi“, može se brzo pretvoriti u svoju suprotnost. Stvarna ljubav se ne pretvara nenadano u mržnju, kao što se ni stvarno osećanje sreće što postojimo ne pretvara u nesreću. Ego je u odbrani i šticeњу svog Ja, u odvojenosti spram drugih, skup reakcija – emocija koji se najčešće

očituje kao zlo koje izlazi iznutra, iz srca ljudskog, kao mržnja, zavist, ljubomora, pakost, zloba, lukavstvo, oholost. Telesno srce greši i može da postane demonsko. Može da potamni i da se okameni. To se dešava jer je na ovom nivou duša povezana sa telesnim oblikom i odgovorna je za sve postupke tela koje izaziva privid odvojenosti i reakcije – emocije koje brane i čuvaju tu odvojenost. Duša oseća svoju ljubav, blaženstvo, mir, spokoj u srcu, ali u pročišćenom srcu. Pročišćeno srce je sedište božanskog Ja. Njegova karakteristika je da ono utelovljuje univerzalnu realnost, osećanja postojanja, a ne emocije koje uvek imaju svoju dijalektičku suprotnost. Ljubav i spokojstvo ne mogu cvetati dok se ne oslobodimo prevlasti individualnosti. To nisu emocije, to je mnogo dublji nivo koji otkrivamo kada osvestimo ono što se krije u pozadini emocija. Ma šta se događalo spolja, osećanje ljubavi, blaženstva i dubokog spokojstva stoji u pozadini. Ova osećanja su duboka stanja postojanja ili stanja unutrašnje povezanosti sa Bogom. Dopuštamo im da se projave samo-posmatranjem sebe, svedočenjem. Otvorenost i prisutnost ega kao božanskog Ja ogleda se u tome da pustimo sve stvari da bivaju. Prvo što treba uraditi jeste da naučimo da budemo u miru sa svim emocijama koje u bilo kom trenutku teku. Kada osetimo te energije dok se one kreću, onda možemo da ih transformišemo. Bez prerađivanja svojih emocija osoba nikada potpuno ne može razumeti lekciju duše. Ako ona ne ovlada lekcijom preobražavanja emocija, onda će biti potrebno da njena duša manifestuje još jedan težak trodimenzionalni životni vek da bi stekla razumevanje emocija. Emocije su bolne samo onda kada im ne dozvoljavamo da teku kroz naše polje. Prekid kretanja energije kreira gustoću koja je poznata kao bol, bes i strah. Kada naučimo da dozvolimo emocijama da teku, onda postajemo slobodni i možemo da ih prevladamo. Kada pustimo emocije da slobodno teku, kroz taj proces stičemo razumevanje, tj. osvešćujemo ono što posmatra sve emocije, što je njihov svedok, a to je božansko Ja. U trenutku te spoznaje, našeg svedočenja sebe samih, emocije se transformišu u autentična osećanja, u osećanje ljubavi prema postojanju. Postojanje je osećanje blaženstva, lepote, spokoja, svetlosti, mira, ljubavi, kada smo srećni jednostavno zato što postojimo i to nam je dovoljno. To osećanje je osećanje Sebe – Boga, zato što je to najšire i najsveobuhvatnije osećanje koje podrazumeva lepotu postojanja svih i svega. Radi se o osećanju ljubavi prema svom postojanju i postojanju uopšte, jer u postojanju se raskriva Bog. Voleti svoje postojanje, pri čemu je upravo postojanje ta ljubav, znači voleti Boga – Sebe. U spokojstvu vlastite prisutnosti svoju bezvremenu stvarnost možemo osetiti kao ono što pokreće sve oblike. Nju možemo tada osetiti duboko u svakom ljudskom biću i u svemu što postoji. Ljubav je osećanje prisutnosti te stvarnosti duboko u vlastitoj unutrašnjosti i u svakom biću. To je spoznaja jedinstva iza koprene razdvojenosti. Ljubav u stvari predstavlja odvezanost od bilo kakvih „ljubavnih“ odnosa individualnog Ja. Sva ljubav je Božja ljubav. Veza koja nas povezuje sa voljenom osobom je ista veza koja nas povezuje sa pticom, stablom ili morem. Što smo u neposrednijem odnosu sa Bogom, to je veći intenzitet ljubavi prema postojanju. Ona je odgovor na Božju ljubav. Na nivou individue, ego ili čovekovo Ja, označava odvojenost. Zbog nemogućnosti ega da oseti jedinstvo i povezanost sa svim bićima i konačno, ili prvo sa Bogom, u njemu se budi privid odvojenosti od sebe samog i od sveta koji ga okružuje. Tada sebe svesno shvata kao izolovanu česticu. Misli da je to različitost, a to je samo odvojenost koja predstavlja nemogućnost individue da učestvuje u

univerzalnoj realnosti. Ali, različitost je, na duhovnom nivou duše, posledica univerzalnosti, zato što u sebi sadrži ostvarenje suštine koja je univerzalna, ali duboko neponovljiva, ličnosna. Nema dve iste ljubavi, ali opet, ljubav je univerzalna i ona je suština. Suština nije istost, ona je univerzalnost, ljubavna različitost, jer izražava suštinu svih bića, ali na neponovljiv, duboko ličnosni način, jer „svako je svoja ljubav.“

Ego ili čovekovo Ja na nivou duha ima takođe dva nivoa. Prvi nivo je razum ili pamet koja barata čulima i petočulnim, spoljašnjim iskustvom. Razum kao individualno Ja posmatra veze među ljudima, stvarima i pojavama kao instrumente, oruđa. Sve za individualnog čoveka ima smisao zato što je svrhovito, što je instrument, oruđe za neki cilj i što tako ostvaruje odnose i uključuje se u jednu celovitu strukturu – življenje. Ovakvo življenje je svakodnevno zbrinjavanje, ostvarivanje naših svakodnevnih potreba. Njega tumačimo racionalnim pojmovima i kategorijama koje se iscrpljuju u proračunavanju i kalkulaciji. Na nivou razuma ne radi se o metafizički shvaćenoj celini, već o mreži veza i odnosa svega što postoji kao oruđa. To je niz svrhovitosti pomoću kojih se živi u svakodnevici. Čovek u tim odnosima postoji kao bezlična, anonimna jedinka koja misli, dela, oseća onako kako „se“ misli, dela, oseća. Čovek u svetu svakodnevici postoji kao bezlično „se“. Nasuprot tome, um ima odnos prema transcendentnom. On predstavlja raz-um-evanje i odgovara na pitanje o smislu postojanja. Racionalno - logičko shvatanje se tako zamenjuje otkrivanjem transcendencije, smisla svog postojanja i postojanja uopšte. Slično se raspoznaje po sličnom, pa smo po umu slika Božja. Božansko se može shvatiti samo pomoću božanskog. U umu je srodstvo sa Bogom koje omogućava viđenje. Postojanje sveta se ogleda u poretku brojeva, u zakonima skladnosti, mere i granice svakog pojedinačnog bića i odnosa između njih. Te mere i granice nije moguće prevazići, a da se pritom ne razruši svetski poredak. Univerzum optimalno funkcioniše sa aspekta energije, mase, informacije. Atomi se kreću pravilnom putanjom putem privlačnih sila – gravitacione, elektrostatičke, elektromagnetne, nuklearne. U čoveka je utkana spoljna matrica gde su se sve sile na neki način složile. Postoji interakcija sa tim silama na molekularnom nivou, nivou atoma, kvantnih čestica, na nivou čitavog našeg organizma. Svi ti elementi treba da se slože i da budu u najboljoj mogućoj harmoniji. To je zlatni presek, to je delovanje uma. Tako umna stvarnost sačinjava logos univerzuma, način na koji sve ono što jeste postaje pojavno, vidi se. Um predstavlja mogućnost oblika. Kvaliteti koji sastavljaju izgled predmeta (veličina, dimenzija, boja, težina, gustoća) su umne datosti koje su nevezane za propadljivost i prolaznost materije predmeta. Bez umno-logosnih kvaliteta ništa materijalno nije nešto. Oni sačinjavaju identitet onoga što postoji. Ta umna pretpostavka uobličavanja i objedinjavanja materijalnih stvari je život – um je životvorni element univerzuma. Ostvarenje postojanja u materijalnom svetu dešava se po logosu. Čovek ima sposobnost upliva u umnu stvarnost, u harmoniju i poredak života. Um čoveka ne predstavlja samo njegovu sposobnost da spozna i izražava harmoniju i poredak svega što postoji. On ima mogućnost i da stvara stvarnost, da bezobličnom daje oblik. Um sačinjava nepromenljivi, nepropadljivi i vanvremenski karakter postojanja. Čovek je uman, to znači obdaren je mogućnošću da učestvuje u onom načinu postojanja koji se ne sputava ograničenjima prostora, vremena, truležnosti i smrti. On pri tome raz-um-eva smisao postojanja. Razum

odsljikava relativni način materijalnog postojanja, a um apsolutni način postojanja. Čovek ima mogućnost da prevazilazi relativni karakter materijalnog postojanja i da se uzvodi u prostor apsolutne stvarnosti. To ostvarenje apsolutnog je ostvarenje božanskog Ja unutar granica propadljivog i smrtnog individualnog postojanja. Prostor uma ili apsolutnog je način postojanja nezvan bilo kakvom relativnošću, zavisnošću i ograničenjem, tako je on sama sloboda. Zato, i zbog toga što svedoči i u stanju je da posmatra, sagleda i osmisli svoju vremenski prolaznu i smrtnu individualnost, um je duh u pravom smislu reči. Čovek razmišlja u okviru određene paradigme. Što je viša paradigma, to je razmišljanje šire i sveobuhvatnije. Treba se pomeriti iz paradigme individualnog Ja čije razmišljanje je usmereno samo na spoljašnje stvari i ući u paradigmu u okviru koje je svaka misao o Sebi-Bogu, svaka misao predstavlja susret sa Bogom, „sa“-znanje. Ovo „sa“-znanje je spoznaja, i pošto je spoznaja Sebe spoznaja Boga, ovaj susret predstavlja Ljubav prema Sebi-Bogu. U poređenju sa individuom, ličnost i nije ništa drugo nego ovo ljubavno odnošenje. U Ljubavi transcendencija postaje imanencija – znanje koje je ljubav, jer um prebiva u srcu, um se spusti u srce i tada se misao i osećanje poklope, postaju jedno.

Ego ili čovekovo Ja može biti svesno i nesvesno. Nesvesni ego je đavo ili Senka u našoj psihi, jer svu prošloživotnu karmu manifestuje kao naše lično životno iskustvo. On deluje kao karmički program i mi, u onoj meri u kojoj smo nesvesni, živimo automatski nošeni tim programom. I to je ono što je naša stvarnost. Zato svesni ego, ukoliko se ne suoči sa tamom nesvesnog, malo čemu služi, jer ne shvata ni šta mu se dešava u životu, ni zašto mu se to dešava. Pravo osvešćenje nastupa kada pristupimo tami unutar sebe i preobrazimo je. To činimo tako što dramu koju je ta tama manifestovala u našem životnom iskustvu shvatimo kao ogledalo naše karme. Tek ovo osvešćenje - integracija svesnog i nesvesnog dela čovekovog Ja, donosi slobodu od karmičkog programiranja i mogućnost da istinski svesno kreiramo svoj život. To nam jedino i omogućava da sa nesvesnog, individualnog, mehanizovanog načina življenja koje se na Zemlji raširilo kao samsara, što nije ništa drugo nego besmislena i haotična gužva individualnih Ja, pređemo na božanski način postojanja u kome ličnost, otkrivajući suštinu opsene individualnog življenja, svet i ljude kao dekor i glumce u njenoj karmičkoj predstavi, uviđa da je jedina stvarnost ona sama.

Ego ili Ja prelazi sa individualnog na božanski nivo tako što se stalno preporada, tj. umire na jednom i rađa se na sledećem nivou. Ovaj proces je težak, jer individualni ego mora da prođe kroz samrtne muke – mučenje, patnju i iskustvo zla, da bi usmrtio sebe, tj. da bi se preporodio i prešao na božanski nivo ljubavi ili dobrote, a dobrotu je davanje i primanje ljubavi. Onoliko koliko je Ja sposobno da se više da i da više primi, u toj meri se ostvaruje kao božansko. Smrt ega na individualnom nivou je jako težak proces, jer baš zato što treba da umre ego oseća strah, strah od svog sledećeg nivoa, strah od (veće i jače) ljubavi. Zato mora da se suoči sa svojom tamom, sa svojim nesvesnim, sa osećanjem, tj. iskustvom zla. Jer, iskustvo sačinjavaju nesvesna osećanja u kojima potpuno učestvujemo i kojima smo nošeni, jer ih nismo proživeli do kraja i zato nemamo znanje o njima koje bi nam onogučilo da to iskustvo objektivno posmatramo, da ga sagledamo sa distance kao svoj sadržaj. Zato je potrebno da ga proživimo do

kraja, da bismo ga odbacili kroz osvešćivanje, sticanje znanja, a znanje je sposobnost Ja da sagleda svoje iskustvo koje je bilo kreirano od strane njegovog nesvesnog. Kada je Ja proživelo svoju tamu do kraja, nema više potrebu da proživljava to osećanje – iskustvo i može da ga odbaci kroz znanje – posmatranje, tj. uvid u celinu, u svoj celokupan sadržaj koji je bio nesvestan. To znjanje je svest, a svest je ljubav ili dobrota koja se rađa iz iskustva zla, iz ispaštanja, muke i patnje i koja baš zato postaje spremnost za sledeći nivo osećanja – iskustva doživljavanja ljubavi. Spuštanjem do dna dolazi do osvešćivanja, tj. do podizanja na viši nivo svesti, do sledećeg koraka uvis. Ovaj proces predstavlja umiranje ega – suočavanje sa nesvesnom tamom, strahom od ljubavi, i njegovo ponovno rađanje, jer se jedino suočavanjem sa tamom savladava strah i ego se rađa na višem nivou ljubavi. Na božanskom nivou Ljubav (Bog) je savršena ravnoteža između iskustva učestvovanja u odnosu sa Drugim, davanja i primanja, doživljavanja osećanja i posmatranja tog iskustva – doživljavanja, sposobnosti da se bude Svoj, da se bude Ljubav kao Svest – Oko koje Sebe sagledava do kraja.